

Gemeente
Coevorden

Perspectiefnota
2016

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Bestuurlijke samenvatting	5
3.	Financieel meerjarenperspectief	7
4.	Programma's	13
	<i>1 Economie, onderwijs en cultuur</i>	<i>14</i>
	<i>2 Werk, jeugd en zorg</i>	<i>18</i>
	<i>3 Ruimte en leefomgeving</i>	<i>22</i>
	<i>4 Openbare ruimte</i>	<i>25</i>
	<i>5 Bestuur en organisatie</i>	<i>28</i>
	<i>6 Financiering en dekkingsmiddelen</i>	<i>32</i>
Bijlage	Recapitulatie	34

1. Inleiding

In het kader van de planning en controlcyclus bieden wij u de Perspectiefnota 2016 aan.

Nieuw bestuursprogramma, nieuwe perspectiefnota

In januari 2015 hebben wij ons bestuursprogramma 2014-2018 'Coevorden Verbindt' vastgesteld. De opzet van dit bestuursprogramma verschilt van het vorige bestuursprogramma. Zo is per programma een aantal doelstellingen geformuleerd waarin de belangrijkste (verander)opgaven zijn beschreven. Verder hebben wij aangegeven welke resultaten wij in deze bestuursperiode willen behalen.

Om de voortgang van het bestuursprogramma te kunnen monitoren, volstaat de oude opzet van de perspectiefnota niet meer. Samen met de ingezette modernisering van onze planning & controldocumenten vraagt dit om een nieuwe wijze van rapporteren. Deze lijn hebben wij in de 1^e Bestuursrapportage 2015 reeds ingezet.

Nieuwe opbouw en leeswijzer

In lijn met het nieuwe bestuursprogramma, ziet de opbouw van de perspectiefnota er vanaf heden als volgt uit:

Hoofdstuk 1	Inleiding
Hoofdstuk 2	Bestuurlijke samenvatting In dit hoofdstuk geven wij de bestuurlijke accenten weer voor het jaar 2016.
Hoofdstuk 3	Financieel meerjarenperspectief In dit hoofdstuk presenteren wij het geactualiseerde financieel meerjaren perspectief inclusief een toelichting op hoofdlijnen.
Hoofdstuk 4	Programma's In dit hoofdstuk geven wij per programma: <ul style="list-style-type: none">• de bestuurlijke accenten;• een planning van de beoogde resultaten uit het bestuursprogramma die voor de jaren 2016, 2017 en 2018 staan geagendeerd;• de financiële ontwikkelingen plus een toelichting hierop;• een opsomming van de nieuwe risico's.
Bijlage	Recapitulatie In de recapitulatie geven wij per programma de oorspronkelijke raming, de wijzigingen in deze perspectiefnota en de raming na wijziging weer. Wij tonen hierbij de lasten, de baten en de reservemutaties.

2. Bestuurlijke samenvatting

Voor u ligt de Perspectiefnota 2016. Op basis van het bestuursprogramma en actuele ontwikkelingen is deze nota richtinggevend voor de begroting van komend jaar. De opgaven voor Coevorden zijn onverminderd groot en complex. De hoge werkloosheid, het behoud van leefbaarheid in een periode van krimp en vergrijzing en het realiseren van wederom een grote bezuinigingsoperatie, vragen om een gedeelde inspanning en brede betrokkenheid van inwoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen, verenigingen en andere overheden samen met de gemeente.

Het bereiken van een andere verhouding tussen de samenleving en de gemeente is daarom de rode draad in ons bestuursprogramma. Wij willen verantwoordelijkheden teruggeven aan de samenleving. Immers, in veel gevallen ervaren mensen een grote betrokkenheid bij hun eigen leefomgeving en kunnen zij zaken prima zelf organiseren. De rol en kracht van de gemeente zit dan veel meer in het faciliteren van initiatieven door het scheppen van goede condities en randvoorwaarden. De wijze waarop dit gebeurt, is situationeel afhankelijk en vraagt om maatwerk.

Wij realiseren dat er tijd, ruimte en dialoog met betrokkenen nodig is om een nieuw evenwicht te vinden en toe te groeien naar een andere verantwoordelijkheidsverdeling. Wij hechten dan ook zeer aan bijvoorbeeld het gesprek met de sportverenigingen over de invulling van de bezuinigingen en de gewenningsbijdrage. Dit geldt ook voor de verkenning van de mogelijkheden van gebiedsgericht werken samen met de verenigingen van plaatselijk belang. Wij willen deze gesprekken blijven voortzetten en onderzoeken welke projecten, of pilots een gezamenlijke uitvoering kunnen krijgen. De inzet van het Stimuleringsfonds speelt hierbij nadrukkelijk een rol.

Het versterken van de regionale economie om banen te creëren is voor onze gemeente en de regio een speerpunt. Samen met de gemeenten Emmen, Hoogeveen en Hardenberg, het bedrijfsleven en het onderwijs geven we invulling aan het programma "Vierkant voor Werk". Een partnerschap dat uitgaat van geloof in de kracht van de samenwerking, onderling vertrouwen en gezamenlijk initiatief.

Nadat de decentralisaties per 1 januari 2015 feit zijn geworden is het de uitdaging om de uitvoering van deze nieuwe taken en verantwoordelijkheden te optimaliseren en de beoogde transformatie vorm en inhoud te geven. Belangrijke aspecten hierbij zijn het organiseren van meer preventie en het vroeg signaleren van probleemsituaties. De uit te voeren nulmeting in 2015 geeft belangrijke informatie als het gaat om onze uitgangssituatie. Vervolgens zal op basis van periodieke monitoring moeten blijken of de gewenste ontwikkelingen ook worden gerealiseerd.

De perspectiefnota 2016 laat een tekort van ruim €600.000 laat zien, waarbij nog een onzekerheid bestaat ten aanzien van de effecten van de meicirculaire. Dit tekort wordt verklaard door met name loon- en prijsontwikkelingen. De financiële situatie in Coevorden is en blijft precair en kwetsbaar. Het onverkort vasthouden aan de afgesproken bezuinigingen op basis van de eerder gevoerde takendiscussie is van groot belang. De komende maanden bij de voorbereidingen van de begroting zullen wij op zoek gaan naar aanvullende maatregelen om een sluitend meerjarig perspectief met de begroting aan te bieden.

Het college van Burgemeester en Wethouders

3. Financieel meerjarenperspectief

Inleiding

De basis voor de Perspectiefnota is de Programmabegroting 2015-2018. Wij hebben het meerjarenperspectief geactualiseerd met de structurele financiële effecten uit het Jaarverslag 2014 en de 1e Bestuursrapportage 2015, aangevuld met individuele raadsbesluiten. Nieuw in het meerjarenperspectief is de jaarschijf 2019. Deze is gebaseerd op de jaarschijf 2018.

Voor het jaar 2016 hebben wij de loonontwikkelingen, prijsontwikkelingen, autonome ontwikkelingen en onze investeringen geactualiseerd. Dit leidt tot het volgende actuele meerjarenperspectief.

	2016	2017	2018	2019
Saldo Programmabegroting 2015-2018	0	0	0	0
Actualisatie meerjarenperspectief				
Jaarrekening 2014	0	0	0	0
1e Bestuursrapportage 2015:				
- WWB	63.000	63.000	63.000	63.000
- Rentevergoeding SvN	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
- DVO Stichting Veiligheidszorg	-28.000	-28.000	-28.000	-28.000
Individuele Raadsbesluiten 2014-2015	0	0	0	0
Loon- en prijsontwikkelingen				
Loonontwikkeling 2,30% volgens opgave CPB	-350.000	-350.000	-350.000	-350.000
Prijsontwikkeling 1,00% volgens opgave CPB	-213.000	-213.000	-213.000	-213.000
Loon- en prijsontwikkeling gesubsidieerde instellingen	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Gemeentelijke inkomsten				
Gemeentelijke belastingen prijsontwikkeling 1,00% CPB	103.000	103.000	103.000	103.000
Ontwikkeling algemene uitkering gemeentefonds	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Huren en pachten	12.000	12.000	12.000	12.000
Dividend	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
Meerjareninvesteringsprogramma (MIP)	39.000	34.000	49.000	0
Autonome ontwikkelingen				
- Bestandsontwikkeling Wmo	-50.000	-42.000	-42.000	-42.000
- Legesinkomsten rijbewijzen	37.000	72.000	65.000	78.000
Nieuw beleid	-113.000	-113.000	-103.000	-103.000
Geprognosticeerd saldo begroting 2016-2019	-630.000	-592.000	-574.000	-610.000

De eerste cijfers laten een tekort zien dat schommelt rond € 600.000 in de komende vier jaren. Een deel van het tekort zal worden gedekt door een verhoging van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Wij berekenen de omvang van de algemene uitkering op basis van de meicirculaire. Deze meicirculaire verschijnt naar verwachting in de laatste week van mei. Dit betekent dat wij de uitkomsten pas in de eerste week van juni kunnen presenteren. Het is nog niet duidelijk of de bijdrage groot genoeg is om de loon- en prijsontwikkelingen te kunnen opvangen.

Toelichting op de ontwikkelingen

Loon- en prijsontwikkelingen

Op de loon- en prijsontwikkelingen hebben wij als gemeente geen invloed. De indexcijfers die het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) hanteert voor de Algemene Uitkering aan de gemeenten worden opgenomen in de meicirculaire. Deze meicirculaire is nog niet verschenen. Daarom hanteren wij de laatst bekende indexcijfers van het Centraal Plan Bureau (CPB). Indien het Ministerie van BZK in de meicirculaire andere indexcijfers hanteert, kan dit aanleiding zijn voor aanpassing van de hieronder genoemde percentages en bedragen.

Loonontwikkeling

De loonontwikkeling heeft betrekking op de stijging van salarissen en premies. Over de begrote loonsom hebben wij een prijsindex van 2,3% berekend op basis van de loonvoet voor de sector overheid, gepresenteerd door het CPB. Dit leidt tot een toename van € 350.000.

Prijsontwikkeling

Wij hebben op basis van de budgetten in de begroting een doorrekening gemaakt van de verwachte prijsstijgingen. Wij gaan hier uit van 1,00% prijsindexatie. Dit leidt tot een toename van € 213.000. Dit bedrag wordt als volgt over de verschillende programma's verdeeld.

(bedragen x € 1.000)

Prijsontwikkeling	2016	2017	2018	2019
Programma 1	3	3	3	3
Programma 2	45	45	45	45
Programma 3	32	32	32	32
Programma 4	60	60	60	60
Programma 5	70	70	70	70
Programma 6	3	3	3	3
Totaal	213	213	213	213

Loon- en prijsontwikkeling gesubsidieerde instellingen

Voor de gesubsidieerde instellingen hanteren wij dezelfde prijsindex als de index voor prijsontwikkeling. Dit leidt tot een toename van € 40.000. Dit bedrag wordt als volgt verdeeld:

(bedragen x € 1.000)

Prijscompensatie subsidies	2016	2017	2018	2019
Beheersvergoedingen	8	8	8	8
Grotere gesubsidieerde instellingen	24	24	24	24
Diverse instellingen	8	8	8	8
Totaal	40	40	40	40

Gemeentelijke inkomsten

Gemeentelijke belastingen

Conform onze Nota Lokale Heffingen verhogen wij de tarieven jaarlijks met het percentage voor prijsontwikkeling. Dit leidt tot de volgende toenames.

(bedragen x € 1.000)

Onderdeel	Begroting 2015 Jaarschijf 2016	Index 1%	Begroting 2016
Onroerende-zaakbelastingen	7.891	79	7.970
Forensenbelasting	90	1	91
Toeristenbelasting	1.548	15	1.563
Reclamebelasting	78	1	79
Hondenbelasting	118	1	119
Totaal Belastingen	9.725	97	9.822
Rioolheffing	3.236	32	3.268
Afvalstoffenheffing	4.169	42	4.211
Begraafplaatsrechten	482	5	487
Totaal Heffingen/Rechten	7.887	79	7.966
Bouwvergunningen	651	0	651
Leges Burgerzaken	522	5	527
Leges overig	121	1	122
Totaal Leges	1.294	6	1.300
Totaal	18.906	182	19.088

Voor de riool- en afvalstoffenheffing en de begraafplaatsrechten hanteren wij kosten-dekkende tarieven. Het volume van de opbrengsten is gelijk aan het volume van de kosten voor de desbetreffende activiteiten. Dit verloopt in principe budgettair neutraal.

Gelet op het economisch klimaat staan onze inkomsten uit leges voor bouwvergunningen nog steeds onder druk. Wij passen de prijsindex toe op de tarieven, maar verhogen niet de verwachte opbrengsten.

De meeropbrengst van € 103.000 voor belastingen en leges resulteert niet in vrije begrotingsruimte. Tegenover een toename van de inkomsten staat namelijk een stijging aan de lastenkant.

Huren en pachten

De huren en pachten worden geïndexeerd met het percentage voor de prijsontwikkeling. Op een volume van ongeveer € 1,2 miljoen resulteert dit in een meeropbrengst van € 12.000.

Dividend

In de 1^e Bestuursrapportage 2015 hebben wij melding gemaakt van een nadeel op de dividenduitkeringen van de verbonden partijen. De jaarstukken van de BNG en Area Reiniging zijn voor ons aanleiding om de raming op deze post structureel neerwaarts bij te stellen met een bedrag van € 75.000 in totaal.

Meerjareninvesteringsprogramma (MIP)

Wij hebben het MIP geactualiseerd. In onderstaande tabellen treft u respectievelijk het oorspronkelijke en het nieuw beoogde MIP aan:

(bedragen x € 1.000)

Investerings	2015	2016	2017	2018
Tractie	485	631	892	880
Bruggen	1.600	1.408		
Rioleringen	7.180	2.126	1.923	2.037
Onderwijshuisvesting	375			
Saldo	9.640	4.165	2.815	2.917

(bedragen x € 1.000)

Investerings	2015	2016	2017	2018	2019
Tractie	990	631	872	880	587
Bruggen	1.600	1.408			
Rioleringen	5.780	2.712	1.816	1.930	1.595
Onderwijshuisvesting	375				
Saldo	8.745	4.751	2.688	2.810	2.182

Als toelichting op de tabellen het volgende:

- Een aantal investeringen in tractie is doorgeschoven van 2014 naar 2015. Hierdoor is er sprake van vrijval van kapitaallasten in 2015. Dit voordeel is meegenomen in de 1e Bestuursrapportage 2015. Gevolg is echter ook dat het investeringsvolume in 2015 is toegenomen ten opzichte van het oorspronkelijke MIP.
- De investeringen in rioleringen zijn gebaseerd op het vGRP 2015-2019. De financiële effecten worden opgevangen in het tarief voor rioolheffing en de voorziening riolering.
- De realisatie van de bruggen vindt conform planning plaats.
- In de investeringen in onderwijshuisvesting hebben zich vooralsnog geen wijzigingen voorgedaan.

Voor het bepalen van de financiële consequenties houden wij rekening met de stelpost vervangingsinvesteringen. Deze stelpost heeft een omvang van € 111.000 in het meerjarenperspectief.

(bedragen x € 1.000)

Kapitaallasten tractie	2016	2017	2018	2019
Begroting 2015-2018	613	664	703	703
Begroting 2016-2019	574	630	654	772
Saldo	39	34	49	-69

Het voordeel in de jaren 2016, 2017 en 2018 valt vrij ten gunste van de algemene middelen. Het nadeel in de jaarschijf 2019 kan worden opgevangen door een beroep te doen op de stelpost.

Autonome ontwikkelingen en nieuw beleid

Wij lichten de autonome ontwikkelingen en het nieuwe beleid toe op de individuele programma's.

Verdeling over de programma's

Het saldo is als volgt over de programma's verdeeld:

(bedragen x € 1.000)

Programma	2016	2017	2018	2019
1. Economie, onderwijs en cultuur	32	32	14	14
2. Werk, jeugd en zorg	55	47	47	47
3. Ruimte en leefomgeving	48	48	48	48
4. Openbare ruimte	60	60	68	68
5. Bestuur en organisatie	454	424	416	521
Financiering en dekkingsmiddelen	-19	-19	-19	-88
Totaal	630	592	574	610

4. Programma's

Programma 1

Economie, onderwijs en cultuur

Het behouden en bevorderen van werkgelegenheid en een goed vestigingsklimaat voor ondernemers en bedrijven is een van onze grootste speerpunten in de komende jaren. Wij bevinden ons in een periode waarin wij, meer nog dan voorheen, onze blik naar buiten moeten richten en de verbinding moeten zoeken met het plaatselijke en regionale bedrijfsleven, het onderwijs en onze partners in deze regio en in Europa. Daarbij gaat het niet meer in de eerste plaats om het beschikbaar hebben van grond voor de vestiging van nieuwe bedrijven, maar vooral om het weghalen van obstakels die werknemers en werkgevers in de dagelijkse praktijk ervaren. Voor onze regio geldt dit in het bijzonder voor de verbinding met de Duitse buurgemeenten.

Bestuurlijke samenvatting

Vierkant voor werk

De regio Emmen, Coevorden, Hogeveen en Hardenberg laat economisch een sterke samenhang zien. Dat blijkt onder meer uit de grote arbeidspendel tussen de gemeenten. De vier steden hebben bovendien relatief veel industriële bedrijven. Wat de vier ook delen is een kwetsbare economie. De werkloosheid is er met 16% vrij hoog. Er zijn relatief veel dochterbedrijven; dat maakt de regio extra conjunctuurgevoelig. Het opleidingsniveau ligt onder het landelijk gemiddelde en de krimp, de vergrijzing en de ontgroening zijn er gezamenlijke punten van zorg.

Mede om deze redenen hebben de vier gemeenten in het voorjaar van 2014 besloten economisch samen te werken. Onder de titel Vierkant voor Werk hebben ze structurele versterking van de regionale economie als centraal doel gesteld. De focus is gericht op de maakindustrie en logistiek. Ook de economische hechting met de Duitse grensregio's staat op de agenda, al ware het alleen al om de vele werkzoekenden aan de ene zijde en de vele vacatures aan de andere zijde met elkaar te kunnen matchen.

De vier gemeenten willen de versterkingen op een nieuwe coöperatieve wijze realiseren – passend in de lijn van verbindend besturen – namelijk in partnerschap met het bedrijfsleven en het onderwijs. Een partnerschap die uitgaat van geloof in de kracht van de samenwerking, onderling vertrouwen en gezamenlijk initiatief.

Coevorden zal de herijking van haar eigen economisch beleid -in 2016 vorm te geven- sterk inzetten op de samenwerking binnen 'Vierkant voor Werk'. De uitgangspunten en doelstellingen zullen in uitvoeringsagenda's worden vertaald. De gezamenlijkheid zal gestalte krijgen op het gebied van onder meer promotie en acquisitie, bedrijventerreinenbeleid, sectorplannen, steunmaatregelen voor het bedrijfsleven, onderwijsvoorzieningen en arbeidsmarktverbeteringen. Waar mogelijk zullen hiervoor financieringsbronnen van het Rijk en de EU worden aangesproken. Ook de sectoren toerisme, recreatie en landbouw zullen als belangrijke dragers van de regionale economie in de herijking aan bod komen.

De partners van 'Vierkant voor Werk' willen aansluiten bij de fundamentele veranderingen die de economie ondergaat. In die nieuwe economie is groei geen vanzelfsprekendheid. Goederenstromen zullen door de mondialisering en de biobased-transitie groter en anders worden, wat kansen biedt voor het dryport-beleid. ICT en internet

gaan in vrijwel elke branche een steeds grotere rol spelen. Wonen en werken zullen dicht bij elkaar komen. Bedrijven moeten nieuwe wegen inslaan om te overleven. Ze zoeken naar innovaties in techniek en logistiek, maar ook naar nieuwe financieringsvormen voor hun investeringen. Veel aandacht zal naar de 'battle of the talent' gaan. Trends en ontwikkelingen zullen elkaar in hoger tempo opvolgen, wat ook om flexibiliteit op bedrijventerreinen en in winkelgebieden vraagt. Coevorden wil als partner binnen Vierkant voor Werk hierop voorbereid zijn.

Recreatie en toerisme

Na de val van de provinciale VVV in 2008 is gekozen voor het loskoppelen van de Drenthe-brede organisaties ten gunste van de lokale uitvoering van het toeristisch beleid. Zes jaar later kan geconstateerd worden dat deze ontwikkeling in veel gevallen heeft geleid tot versnippering en tot beperkte efficiency. Lokaal-overstijgende belangen worden niet altijd herkend of ingevuld. Een naar buiten gerichte visie gericht op versterkende samenwerking ontbreekt veelal.

De vraag is dan ook gerechtvaardigd of de huidige structuur zowel op provinciaal als op lokaal niveau leidt tot de meest efficiënte manier van werken en tot een effectieve inzet van de beschikbare middelen. Meer en meer gemeenten zijn van mening, dat er sprake zou moeten zijn van een meer gezamenlijke visie en aanpak, onder het motto dat toeristen zich niet laten leiden door gemeentegrenzen. Dit en de hiervoor genoemde versnippering pleit voor samenwerking op een hoger schaalniveau.

Samenwerking tussen de BOCE gemeenten op het beleidsveld recreatie en toerisme (buiten de al bestaande grotere samenwerkingsverbanden) is kansrijk. Zuidoost Drenthe doet er op toeristisch gebied toe in Drenthe met 40% van de bestedingen en banen (peiljaar 2013). Beleidsmatig liggen er geen belemmeringen: zowel Borger-Odoorn, Emmen en Coevorden gaan uit van de bestaande gebiedskwaliteiten (ontstaansgeschiedenis, cultuur, natuur en landschap) en willen hiervan gebruik maken bij het versterken van het toeristisch product. De gemeenten kiezen daarbij voor het faciliteren en stimuleren van de sector.

Breedband

De provincie Drenthe onderzoekt op dit moment de mogelijkheden voor het realiseren van breedbandprojecten. Samen met de Drentse gemeenten wordt bezien op welke wijze initiatieven uit de samenleving hieromtrent kunnen worden ondersteund. Voor onze gemeente kan dit betekenen dat een bijdrage wordt gevraagd in de vorm van cofinanciering.

Onderwijs/IKC/VVE

Een IKC (Integraal Kindcentrum) is een algemeen toegankelijke voorziening waarin basisonderwijs, voorschoolse en buitenschoolse opvang voor kinderen in de leeftijd van 0-13 jaar zijn samengevoegd en waar een curriculum voor kinderen over de verschillende organisaties heen wordt aangeboden, bij voorkeur gerealiseerd op één fysieke locatie. IKC's zijn van groot belang voor de ontwikkeling van kinderen van 0-13 jaar. Bij de realisatie van IKC's zijn samenwerking en communicatie tussen de ketenpartners (basisonderwijs, kinderopvang, peuteropvang) en communicatie met ouders en de buurt cruciaal.

Ter ondersteuning van initiatieven op weg naar IKC's hebben wij extra geld (€ 100.000) beschikbaar gesteld. Ketenpartners in een bepaald gebied kunnen gezamenlijk subsidie aanvragen voor bijvoorbeeld inhuur van specialistische kennis. Subsidieaanvragen zullen wij met name beoordelen op de aspecten samenwerking, communicatie en de wijze waarop de aanvragers de opgedane kennis gaan delen met andere scholen en opvangvoorzieningen. Wij streven naar afhandeling van de subsidieaanvragen in 2015 zodat het geld in 2015-2016 ingezet kan worden. Eventueel resterend budget vloeit terug in de algemene middelen.

In afwachting van het rijksbeleid, en het daarbij behorende budget, voor het terugdringen van onderwijsachterstanden voor 2016 en verder, wordt voor de uitvoering van voor- en vroegschoolse educatie vanaf 1 augustus tot en met 31 december 2015 met een tijdelijke maatregel gewerkt, waarbij de uitvoering gekoppeld is aan een budget per doelgroeppeuter.

Agenda voor de Veenkoloniën/agrarische sector

De missie van de Agenda voor de Veenkoloniën is het profileren en positioneren van de Veenkoloniën als innovatief landbouwgebied met kansen voor water en energie als onderdeel van de biobased economy in Noord-Nederland. Voor Coevorden betekent dit aansluiting bij een innovatief netwerk op het gebied van landbouw.

Bibliotheken

Het bestuur van de bibliotheek heeft de opdracht gekregen om de mogelijkheden voor verdergaande kostenreductie en inkomstenvergroting maximaal te verkennen en in te zetten. Daarbij moet worden aangegeven welke, al dan niet volwaardige, bibliotheekvestigingen en/of steunpunten voor volwassenen in de periode tot en met 2018 open kunnen blijven. Ook moet worden aangegeven op hoeveel locaties het concept van "De Bibliotheek op school" kan worden toegepast en uitgerold.

Resultaten bestuursprogramma

In de tabel hieronder is weergegeven voor wanneer de in het bestuursprogramma opgenomen te behalen resultaten zijn gepland.

Resultaten	Planning		
	2016	2017	2018
1. Vierkant voor Werk			
Beleidsnotitie 'Nieuwe focus in economisch beleid'			
2. Bedrijfsleven			
3. Toerisme			
Geactualiseerd toeristisch beleidsplan			
4. Onderwijs			
Beleidsconclusies "Leerlingendaling/krimp in het basisonderwijs"			
5. Cultuur			

Financiële ontwikkelingen

In de volgende tabel presenteren wij de financiële ontwikkelingen in het meerjarenperspectief. De ontwikkelingen worden vanuit het lastenperspectief gepresenteerd, wat betekent dat een positief bedrag een nadeel betekent, en een negatief bedrag een voordeel. Onder de tabel geven we een verklaring van de ontwikkelingen.

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Kunst en cultuur	8	8	8	8
Onderwijs	1	1	1	1
Leerlingenvervoer				
Recreatie en toerisme	20	20	2	2
Economische structuurversterking				
Prijsontwikkeling, nog te verdelen	3	3	3	3
Totaal	32	32	14	14

Toelichting op de financiële ontwikkelingen

Kunst en cultuur

Voor de periode 2016-2019 is er sprake van een nadeel van € 8.000 als gevolg van prijsontwikkeling voor de gesubsidieerde instellingen.

Onderwijs

Voor de periode 2016-2019 is er sprake van een nadeel van € 1.000 als gevolg van prijsontwikkeling voor de gesubsidieerde instellingen.

Recreatie en toerisme

De nadelen van respectievelijk € 20.000 voor 2016 en 2017 en € 2.000 voor de jaren 2018 en 2019 zijn het resultaat van de volgende ontwikkelingen:

- De Rijksoverheid bezuinigt drastisch op Staatsbosbeheer. Dit heeft uiteraard ook gevolgen voor Staatsbosbeheer in Drenthe. Het Algemeen Bestuur van Recreatieschap Drenthe heeft in haar vergadering van oktober 2014 besloten om vanuit het Recreatieschap Drenthe en alle individuele Drentse gemeenten financiële ondersteuning te bieden aan Staatsbosbeheer. De kosten voor de gemeente Coevorden bedragen € 18.000 voor 2016 en 2017.
- Voor de periode 2016-2019 is er sprake van een nadeel van € 2.000 als gevolg van prijsontwikkeling voor de gesubsidieerde instellingen.

Prijsontwikkeling

Het bedrag van € 3.000 voor prijsontwikkeling verdelen we bij de samenstelling van de Begroting 2016 over de verschillende producten.

Risico's

Onderwijs: Onderwijshuisvesting

In het meerjarenperspectief is voor onderwijshuisvesting geen budget opgenomen. Uit overleg met de schoolbesturen blijkt dat er de komende jaren aanzienlijke investeringen van de gemeente Coevorden worden gevraagd. Het is nog niet duidelijk wat de financiële gevolgen zijn.

Programma 2 Werk, jeugd en zorg

In Coevorden participeert iedereen naar vermogen. Wij vinden het vanzelfsprekend dat iedereen verantwoordelijkheid neemt voor zijn eigen sociale en fysieke (leef)omgeving. Bij een ondersteuningsvraag kijken inwoners in eerste instantie hoe ze dat in hun eigen netwerk kunnen oplossen. Wij laten meer ruimte voor de kracht van de samenleving en het initiatief van inwoners en maatschappelijke organisaties. Bij zeggenschap hoort ook verantwoordelijkheid. Wij geven meer ruimte aan maatschappelijke initiatieven, zonder vooraf alles 'dicht te timmeren'.

Bestuurlijke accenten

Decentralisaties sociaal domein

De jaren 2015 en 2016 zijn nodig om de uitvoering van onze nieuwe taken en verantwoordelijkheden in het sociaal domein te optimaliseren en de uiteindelijke transformatie nader vorm en inhoud te geven. Wij zien deze jaren als de leerjaren, waarin de aandacht voor de implementatie en finetuning van de uitvoering van elke afzonderlijke decentralisatie steeds meer verschuift naar het realiseren van een integrale aanpak binnen het sociaal domein vanaf 2017.

In 2016 ligt het accent op het steeds meer afstemmen van de ondersteuning op de vraag van de inwoner(s) en om de inzet zo integraal en daarmee zo effectief en zo efficiënt mogelijk te organiseren. De onderliggende doelstelling is maximale zelfstandigheid en zelfredzaamheid van elke inwoner. In onze gemeente participeert iedereen naar vermogen. Van de inwoners wordt verwacht dat zij hun eigen netwerk meer gaan benutten en voor ondersteuningsvragen in eerste instantie een beroep doen op het eigen netwerk. Wij zorgen voor een vangnet voor de inwoners die dat nodig hebben.

Jaarlijks wordt onder andere gemonitord of de inzet via preventie en algemene voorzieningen toeneemt, en of de geïndiceerde ondersteuning een afname laat zien. Binnen de gemeente blijft voor bepaalde doelgroepen specialistische zorg nodig, echter de mogelijkheden van ondersteuning via algemene voorzieningen dan wel vrijwilligersorganisaties worden ook verkend.

De monitor zal tevens een beeld geven van de kwaliteit van de geleverde zorg. Ook voor de doelgroep werkzoekenden, inclusief de arbeidsgehandicapten, vindt op lokaal niveau en in de Arbeidsmarktregio met diverse werkgevers overleg plaats over plaatsing van vooral de inwoners die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Via de monitor is er zicht op het aantal garantiebanen en de uitstroom naar werk. De inzet is dat er een toename is ten opzichte van 2015.

Met de invoering van de participatiewet is ook de herstructurering Wsw een belangrijk onderwerp. In 2014 is een start gemaakt met een oriëntatie op een nieuwe structuur. In 2015 wordt een aantal mogelijke structuurvormen in BOCE-verband nader uitgewerkt. Het streven is om een nieuwe structuur te implementeren op 1 januari 2017.

Dit jaar vindt de evaluatie van de gemeentelijke inrichting en uitvoering van het sociaal domein plaats, waar de ervaringen van de inwoners met bijvoorbeeld de sociale teams in de gebieden onderdeel van zijn. Daarbij speelt ook de vraag of het ons lukt om de uitvoering binnen de beschikbare financiën te realiseren en daarmee eveneens

een passende oplossing voor de ondersteuningsvragen van de inwoners te bieden. De evaluatie biedt eveneens input voor het nieuwe beleidskader dat voor het sociaal domein wordt ontwikkeld, omdat het Wmo-beleidskader en het beleidsplan Jeugd eind 2016 eindigen.

Arbeidsmarktregio Drenthe (AMRD)

De arbeidsmarktregio Drenthe bestaat uit de gemeenten Hogeveen, De Wolden, Midden Drenthe, Borger-Odoorn, Emmen en Coevorden, alsmede het UWV. Dit jaar vindt implementatie plaats. Binnen de AMRD spelen het Werkgevers Service Punt (WSP) en het regionale Werkbedrijf een belangrijke rol.

De AMRD heeft de opdracht om voor alle werkgevers binnen de regio één Werkgeversservicepunt (WSP) te organiseren. De samenwerking is vormgegeven in een netwerkorganisatie. In 2016 wordt er naar groei gestreefd in de regionale werkgeversdienstverlening waarbij een effectieve samenwerking met werkgevers centraal staat.

Binnen de AMRD wordt een regionaal werkbedrijf gevormd om extra banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. Het Werkbedrijf Drenthe wordt gevormd door de regionale werkgevers- en werknemersorganisaties en de partijen binnen de AMRD. De formele start zal in 2015 plaatsvinden. Het is voor 2016 van groot belang een eenduidige aanpak te hanteren om mensen met een arbeidsbeperking op de afspraakbanen te kunnen plaatsen. Het zal een opgave zijn om in de gehele regio, in zowel de private als publieke sector, 280 afspraakbanen te realiseren. Voor 2016 zijn er voor het regionaal Werkbedrijf rijksmiddelen beschikbaar, waarvan het uitgangspunt is dat deze kostendekkend moeten zijn.

Sectorplan "Vierkant voor Werk" Arbeidsmarktregio Drenthe + Hardenberg

Economie en werkgelegenheid hebben de komende jaren veel aandacht nodig. Gezonde bedrijven en banen op alle niveaus brengen evenwicht en dragen bij aan een betere sociaaleconomische structuur. Dit is wenselijk, niet alleen in Coevorden, maar in de hele regio. We gaan meer aandacht geven aan de sociaaleconomische structuur van de regio (Vierkantgemeenten en arbeidsmarktregio), naast die van de gemeente zelf. We onderzoeken eerst binnen eigen gemeente waar we op de thema's economie en werk (vanuit o.a. participatie) meer synergie kunnen vinden. De bestuurders op deze portefeuille-onderdelen moeten elkaar vanuit Vierkant voor Werk en vanuit de arbeidsmarktregio kunnen ondersteunen op gemeentelijk en vooral ook op regionaal niveau. We zoeken met deze visie ook actief de verbinding met de andere gemeenten in de arbeidsmarktregio.

Het sectorplan, waarvan de aanvraag voor cofinanciering van het rijk zich nu in de eindfase bevindt, is een werkgelegenheidsplan waarbij maatregelen gericht gaan worden op arbeidsmarktbaarheid, behouden van vakkrachten, instroom van jongeren en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Binnen de Arbeidsmarktregio en Hardenberg is een sterk banenplan en samenwerkingsverband "Vierkant voor Werk" opgesteld dat positieve bekendheid geniet in Den Haag. Het is logisch en doelmatig om deze intersectorale regionale sectorplanaanvraag als gehele Arbeidsmarktregio plus Hardenberg in te dienen. De verwachting is dat het plan – na goedkeuring- vanaf 1 november 2015 geïmplementeerd kan worden, zodat de eerste effecten in de loop van 2016 zichtbaar kunnen zijn.

Sport

Gezien de omvang van de bezuinigingsopdracht voor de sport en rekening houdend met eventuele financiële consequenties hebben wij de uitvoering van de opdracht gefaseerd. In 2015 zullen wij de raad een voorstel doen om de bezuiniging voor de buitensport (niet geprivatiseerd) ingaande 2016 te realiseren.

In het tweede deel van 2015 zal worden gestart met de bezuinigingsopdracht voor de geprivatiseerde buitensport, waarvan de besluitvorming in het eerste half jaar van 2016 is gepland. De bezuinigingsopdracht voor de binnensport werken wij in 2016 uit, zodat wij deze eind 2016 voor besluitvorming kunnen aanbieden.

Resultaten bestuursprogramma

In de tabel hieronder is weergegeven voor wanneer de in het bestuursprogramma opgenomen te behalen resultaten zijn gepland.

Resultaten	Planning		
	2016	2017	2018
1. Ondersteuningsvraag			
Beleidsnotitie 'Nieuwe focus in economisch beleid'			
2. Eigen levensonderhoud			
3. Maximale zelfstandigheid en zelfredzaamheid			
Evaluatie invoering 3D's in Coevorden			
Nieuw integraal beleidsplan sociaal domein			
4. Garantiebannen			
5. Integraal			
6. Preventie			
7. Verschuiving van ondersteuning			
8. Financieel			
Monitoring 3D's			

Financiële ontwikkelingen

In de tabel hieronder presenteren wij de financiële ontwikkelingen in het meerjarenperspectief. De ontwikkelingen worden vanuit het lastenperspectief gepresenteerd, wat betekent dat een positief bedrag een nadeel betekent, en een negatief bedrag een voordeel. Onder de tabel geven we een verklaring van de ontwikkelingen.

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Bijstandverlening en inkomensvoorziening	-51	-51	-51	-51
Wet Maatschappelijke Ondersteuning	66	58	58	58
Jeugd				
Participatie				
Algemene preventieve voorzieningen				
Gemeentelijk minimabeleid				
Privatiseringsbijdragen sport	8	8	8	8
Gezondheidszorg				
Schuldhelpverlening				
Inburgering				
Prijsontwikkeling, nog te verdelen	32	32	32	32
Totaal	55	47	47	47

Toelichting op de financiële ontwikkelingen

Bijstandsverlening en inkomensvoorziening

Het voordeel van € 51.000 voor de periode 2016-2019 is het gevolg van de volgende oorzaken:

- Er is sprake van een structureel voordeel van € 63.000 op de WWB, zoals opgenomen in de 1e Bestuursrapportage 2015.
- De uitvoering van de Wet werk en bijstand (Wwb) wordt uitgevoerd door de gemeente Emmen. In de overeenkomst is vastgelegd dat de uitvoeringskosten jaarlijks worden geïndexeerd met het prijsindexcijfer uit de meircirculaire. Vooralsnog nemen wij 1% prijsindexatie op. Dit is € 12.000. Na het verschijnen van de meircirculaire rekenen we met het actuele percentage.

Wet maatschappelijke ondersteuning

De nadelen van respectievelijk € 66.000 voor 2016 en 58.000 voor de periode 2017-2019 zijn het resultaat van de volgende ontwikkelingen:

- Voorheen berekenden wij de autonome ontwikkelingen op basis van de groei van het aantal 75-plussers in onze gemeente en deden daarbij de aannahme dat de volumegroei van deze bevolkingsgroep één op één leidde tot een toename van onze kosten. Gezien de resultaten die wij hebben bereikt met de Wmo op basis van het nieuwe beleid, de invoering van de 3D's en de beweging van curatieve naar preventieve zorg, schatten wij de autonome ontwikkelingen anders in. Van de 3% volumestijging van het aantal 75-plussers verwachten wij een instroom van 2%, waarvan 1% in preventieve voorzieningen en 1% in curatieve voorzieningen. Dit resulteert voor 2016 in een nadeel van € 50.000 en voor 2017 en volgende jaren in een nadeel van € 42.000.
- Er is sprake van een nadeel van € 16.000 als gevolg van prijsontwikkeling voor de gesubsidieerde instellingen.

Privatiseringsbijdragen sport

Voor de periode 2016-2019 is er sprake van een nadeel van € 8.000 als gevolg van prijsontwikkelingen voor de gesubsidieerde instellingen.

Prijsontwikkeling

Het bedrag van € 32.000 voor prijsontwikkeling verdelen we bij de samenstelling van de Begroting 2016 over de verschillende producten.

Risico's

Instandhouding structuur AMRD

Voor de instandhouding van de structuur voor de arbeidsmarktregio Drenthe ontvangen we tot en met 2016 incidentele middelen van het Rijk. Na 2016 moet de regio dit waarschijnlijk zelf financieren.

Sectorplan AMRD

Een aanvraag tot cofinanciering bij het ministerie van SZW vereist een garantstelling voor ten minste 80% van het aangevraagde subsidiebedrag. In het samenwerkingsverband is afgesproken dat de zeven gemeenten de garantstelling naar rato voor hun rekening nemen.

Programma 3 Ruimte en leefomgeving

Wij zien een steeds grotere behoefte in de samenleving om zelf invloed te hebben op de leefomgeving en zelf daar verantwoordelijkheid voor te dragen. De lokale overheid is niet meer degene die bepaalt, maar heeft steeds meer een andere rol: van bepaler naar een overheid die initiatieven uit de samenleving faciliteert en stimuleert. Het initiatief ligt meer bij de samenleving. Wat ons betreft is dit geen keuze, maar een gegeven waar wij op moeten aansluiten. Om initiatieven en ideeën van de samenleving tot hun recht te laten komen, doen wij op een aantal terreinen een stap terug, treden minder regulerend op en bouwen meer flexibiliteit in. Wij laten los, maar nemen wel onze verantwoordelijkheden.

Bestuurlijke samenvatting

RSP

Na een aantal jaren van intensieve voorbereiding wordt 2016 het jaar waarin de spoorboog als onderdeel van het Regionaal Specifiek Pakket Coevorden (RSP) in fysieke zin zijn beslag zal krijgen, zodat met ingang van 1 januari 2017 het dagelijks rangeren van goederentreinen in het centrum tot het verleden zal behoren. Tevens kan dan invulling gegeven worden aan de voltooiing van de westelijke spoorzone i.c.m. de aanleg van de gracht in Holwert Midden, alsmede de planologische vertaling van de aan te leggen tunnelverbinding tussen de Holwert en de oostelijke spoorzone. De verwachting is dat het stedenbouwkundig plan eind 2015 afgerond is, zodat in 2016 gestart kan worden met de voorbereidingsfase in de vorm van realisatiecontracten met aannemer(s). De feitelijke uitvoeringswerkzaamheden zijn gepland in de periode 2017-2018.

Omgevingswet

De grotere behoefte in de samenleving om zelf invloed te hebben op de leefomgeving kan mogelijk worden ingevuld door de nieuwe Omgevingswet. Het doel van deze wet is om procedures meer te stroomlijnen en te vereenvoudigen. Daarnaast wordt ingezet op meer flexibiliteit. De inwerkingtreding van de wet staat gepland voor 2018. In de nieuwe wet wordt een groot aantal wetten uit het omgevingsrecht samengevoegd. De komende jaren zullen we inzetten op de implementatie van de nieuwe Omgevingswet en proberen we de flexibiliteit die deze wet biedt te benutten om initiatieven en ideeën uit de samenleving tot hun recht te laten komen.

Woningbouwontwikkelingen

De gemeentelijke grondexploitaties zoals Jongbloed (Sleen), Aelderhooghe (Aalden) en Molenakkers 2 (Dalen), die op dit moment nog niet in exploitatie zijn, worden in 2016 zoveel mogelijk procedureel afgerond. Na het onherroepelijk worden van de bestemmingsplannen wordt gefaseerd overgegaan tot kaveluitgifte. Voor deze woningbouwplannen is nog steeds belangstelling, maar daadwerkelijke resultaten zijn afhankelijk van de ontwikkeling van de woningmarkt. Voor plan Ossehaar, dat wel in exploitatie is, hangt het verloop eveneens af van ontwikkeling van de woningmarkt en de te bereiken overeenstemming met onze mede-ontwikkelaar.

N34

Inmiddels is gestart met de bestemmingsplanprocedure voor de reconstructie van de N34. Het voorjaar van 2016 staat in het teken van de afrondende activiteiten rond de grondverwingen om uitvoering van de reconstructie van de N34 mogelijk te maken. De daadwerkelijk uitvoering van de fysieke werkzaamheden zal door de provincie Drenthe ter hand worden genomen. Deze werkzaamheden kunnen naar verwachting begin 2017 starten. Aan de provincie is tevens de intentie toegezegd om op de nieuwe ongelijkvloerse kruising een nieuwe verbinding te realiseren met de Hulteweg ter ontsluiting van het bedrijventerrein Leeuwerikenveld II. Hiervoor is echter geen budget beschikbaar en de business-case is nog niet uitgewerkt.

Vastgoed

Voor wat betreft vastgoed is in ons integraal onderhoudsplan 2015 inzichtelijk gemaakt dat de beperkte onderhoudsmiddelen ons noodzaken om een scherpe prioritering toe te passen voor het vereiste dagelijks en planmatig onderhoud van ons vastgoed. Tevens werd duidelijk dat we in 2016 en de daaropvolgende jaren nog scherper zullen moeten prioriteren bij gelijkblijvende onderhoudsmiddelen. De achterstanden in onderhoud die hierdoor zullen ontstaan kunnen bij leegstand leiden tot verpaupering of lagere opbrengsten bij verkoop van het vastgoed.

We zullen in de komende jaren verder werken aan de gewenste professionaliseringslag van de vastgoedorganisatie, een vastgoedstrategie en het beheer en onderhoud van ons (strategische) vastgoed. We blijven inzetten op het afstoten van niet-strategisch vastgoed danwel het vastgoed in te zetten voor particuliere en maatschappelijke initiatieven waarbij we zoveel mogelijk streven naar kostendekkendheid.

Resultaten bestuursprogramma

In de tabel hieronder is weergegeven voor wanneer de in het bestuursprogramma opgenomen te behalen resultaten zijn gepland.

Resultaten	Planning		
	2016	2017	2018
1. Leefbaarheid			
Verkenning duurzaamheidsfonds			
2. Ruimtelijk beleid			
Discussienotitie: Meer maatwerk en minder/andere regelgeving in het ruimtelijk domein			
Notitie: toekomstige behoefte aan wonen met zorg			
Nieuw Welstandsbeleid			
Actualisatie Woonvisie Coevorden			
3. Ruimtelijke projecten			
Realisatie Spoorboog			
Planontwikkeling en realisatie stationsomgeving			
Kasteel 4 / Citadelpunt			
Holwert-Midden – Eindrapportage			
4. Vastgoed			
5. Verkeer en bereikbaarheid			
Onderzoek/verkenning vervolg Zuidelijke Rondweg N34			

Financiële ontwikkelingen

In de volgende tabel presenteren wij de financiële ontwikkelingen in het meerjarenperspectief. De ontwikkelingen worden vanuit het lastenperspectief gepresenteerd, wat betekent dat een positief bedrag een nadeel betekent, en een negatief bedrag een voordeel. Onder de tabel geven we een verklaring van de ontwikkelingen.

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Grondexploitatie				
Vastgoed	-11	-11	-11	-11
Centrumplan Coevorden				
RSP				
Wonen en leefomgeving	28	28	28	28
Structuur- en ontwikkelplannen	-1	-1	-1	-1
Bouwvergunningen				
Ruimtelijke ontwikkeling				
Mobiliteit				
Prijsontwikkeling, nog te verdelen	32	32	32	32
Totaal	48	48	48	48

Toelichting op de financiële ontwikkelingen

Vastgoed

Jaarlijks indexeren wij onze huren en pachten met het percentage voor de prijsontwikkeling. Dit leidt tot een voordeel van € 11.000 op het product Vastgoed.

Wonen en leefomgeving

Het nadeel van € 28.000 is het resultaat van de volgende ontwikkelingen:

- Er is sprake van een structureel nadeel van € 15.000, zoals opgenomen in de 1e Bestuursrapportage 2015.
- De gemeente Coevorden is aangemerkt als anticipeerregio op het gebied van bevolkingskrimp. De bestuurlijke ambitie is om hier in regionaal verband invulling aan te geven. De instandhouding hiervan zal een bijdrage vragen van de deelnemers. Voor de gemeente Coevorden zijn de kosten hiervan jaarlijks € 8.000. Daarnaast nemen we als gemeente deel aan het project "Agenda voor de veenkoloniën". De deelnemersbijdrage voor dit project bedraagt € 5.000.

Structuur- en ontwikkelplannen

Jaarlijks indexeren wij de legestarieven met het percentage voor de prijsindex. Dit leidt tot een voordeel van € 1.000 op het product Structuur- en ontwikkelplannen.

Prijsontwikkeling

Het bedrag van € 32.000 voor prijsontwikkeling verdelen we bij de samenstelling van de Begroting 2016 over de verschillende producten.

Programma 4

Openbare ruimte

Straten, pleinen, riolering, verlichting, openbaar groen; de openbare ruimte is van iedereen. Wij zien binnen dit programma dan ook bij uitstek mogelijkheden om meer over te laten aan de samenleving. Inwoners weten immers het beste hoe hun directe leefomgeving eruit moet zien. De gemeente neemt wel haar verantwoordelijkheid. Mede vanwege bezuinigingen staat de gemeente voor een minimaal onderhoudsniveau. Uitgangspunt is dat de veiligheid van de leefomgeving geborgd is.

Bestuurlijke accenten

Wegen

Het onderhoudsniveau van zowel de wegen als de openbare ruimte is in het kader van de Takendiscussie naar beneden bijgesteld. In tegenstelling tot 2015 is er in 2016 en verder wel weer budget beschikbaar voor wegonderhoud. Dit budget is echter gehalveerd ten opzichte van het onderhoudsbudget voor 2014. Dit heeft gevolgen voor de kwaliteit van de wegen. Om tijdig te kunnen ingrijpen bij risicovolle situaties worden de visuele weginspecties voortgezet. Dit brengt echter wel risico's met zich mee. Schade aan de wegen openbaart zich immers pas op de lange termijn.

Openbaar groen

De bezuinigingen in het openbaar groen lopen in de jaren 2016 t/m 2018 op. Deze opbouw in de bezuiniging realiseren wij onder andere door randgebieden bij de kernen om te vormen van gazon naar berm. Daarnaast kijken wij kritisch naar de kosten die wij maken voor onder andere het bestrijden van plagen, herstelwerkzaamheden aan gazons, het opruimen van dode en zieke bomen, het onderhouden van hertenkampen en volièrès en het renoveren van plantvakken. Ook de wijze waarop wij gebruik maken van de inhuur van derden levert een bijdrage aan de invulling van de bezuinigingsopgave. In de praktijk betekent dit dat wij in principe geen gebruik maken van de diensten van aannemers en op en andere wijze gebruik maken van de diensten van de Emco-groep. Daarnaast bieden wij binnen het onderhoud van het openbaar groen werkstages aan mensen met een WWB-uitkering.

Leeuwerikenbrug

In 2016 wordt de Leeuwerikenbrug vervangen. Dit is noodzakelijk omdat het aantal zware voertuigen dat deze brug passeert enorm is toegenomen in de afgelopen decennia als gevolg van de komst van het NAVO-depot en de bedrijventerreinen Heege-West en Europark. De verwachting is dat het vrachtverkeer in de toekomst alleen maar zal toenemen.

Overig

In 2015 worden nieuwe (beleids)plannen vastgesteld op het gebied van afval, openbare verlichting en riolering. De effecten hiervan zijn nog niet bekend. Indien mogelijk wordt dit betrokken bij het samenstellen van de Begroting 2016.

Resultaten bestuursprogramma

In de tabel hieronder is weergegeven voor wanneer de in het bestuursprogramma opgenomen te behalen resultaten zijn gepland.

Resultaten	Planning		
	2016	2017	2018
1. Wegen, bruggen en oeververbindingen			
Visuele weginspecties			
Vervanging Leeuwerikenbrug			
2. Riolering			
Uitvoering maatregelen vGRP 2015-2019			
3. Openbare verlichting			
4. Groen			
5. Afval			
Vaststellen Afvalbeleidsplan 2016-2021			

Financiële ontwikkelingen

In de tabel hieronder presenteren wij de financiële ontwikkelingen in het meerjarenperspectief. De ontwikkelingen worden vanuit het lastenperspectief gepresenteerd, wat betekent dat een positief bedrag een nadeel betekent, en een negatief bedrag een voordeel. Onder de tabel geven we een verklaring van de ontwikkelingen.

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Afvalverwijdering en -verwerking				
Riolering				
Bovengrondse infrastructuur			8	8
Groen en landschap				
Begraafplaatsen				
Milieu				
Prijsontwikkeling, nog te verdelen	60	60	60	60
Totaal	60	60	68	68

Toelichting op de financiële ontwikkelingen

Bovengrondse infrastructuur

De provincie was voornemens om de Klenckebrug te verwijderen. Deze brug staat echter opgenomen op de lijst met karakteristieke objecten. Mede om die reden hebben wij de provincie verzocht om te zoeken naar mogelijkheden om de Klenckebrug te behouden. De provincie heeft zich bereid getoond de brug te behouden. Hierover is een bestuurlijk akkoord gesloten met de provincie. Onze financiële bijdrage aan het beheer en onderhoud van deze brug vanaf 2018 bedraagt € 8.000.

Prijsontwikkeling

Het bedrag van € 32.000 voor prijsontwikkeling verdelen we bij de samenstelling van de Begroting 2016 over de verschillende producten.

Risico's

Bovengrondse infrastructuur: elektra openbare verlichting

De eindafrekening voor elektra over 2014 laat een forse stijging in het verbruik zien ten opzichte van voorgaande jaren. Wij zijn hierover nog in gesprek met de energieleverancier. Het is daarom nog niet bekend of er sprake is van een stijging met een structureel karakter.

Bovengrondse infrastructuur: meerjarenonderhoud bruggen

Voor het onderhoud van de bruggen is structureel te weinig budget beschikbaar. Op basis van vijfjaarlijkse inspecties stellen wij vast welke oeververbindingen een risico vormen. De oeververbindingen die een risico vormen, worden jaarlijks geïnspecteerd. Op basis van deze inspecties wordt het beslist noodzakelijke onderhoud uitgevoerd. Hierdoor konden we het tekort in de voorgaande jaren opvangen binnen het programma. Dit houdt echter wel een risico in.

Groen en landschap: eikenprocessierups

De kosten voor het bestrijden van de eikenprocessierups nemen ieder jaar toe. Om een en ander beheersbaar te houden, hebben wij ervoor gekozen om bomen op plaatsen waar de eikenprocessierups in voorgaande jaren voorkwam, preventief te behandelen. Deze behandeling moet ervoor zorgen dat de eitjes niet uitkomen. Wij hopen hiermee een overschrijding op het budget voor groen en landschap te voorkomen. De effectiviteit van deze maatregel weten wij echter pas in juni/juli van dit jaar.

Programma 5 Bestuur en organisatie

Het zoeken naar een andere verhouding tussen burger en gemeente is in het coalitieakkoord, dat aan de vorming van het college ten grondslag ligt, samengevat met de term 'verbindend besturen'. Daarbij gaan wij uit van het probleemoplossend vermogen van de samenleving. Wij sluiten aan bij initiatieven door het bieden van maatwerkgerichte ondersteuning. Natuurlijk gaat dit niet vanzelf. Zowel inwoners, raad, college als ambtenaren moeten in hun nieuwe rollen groeien. Een compacte, flexibele en wendbare organisatie is nodig die past bij de andere verhouding tussen samenleving en bestuur.

Bestuurlijke accenten

Nieuwe rolname

Voor ons is Coevorden een gemeente waarin inwoners, bedrijven, instellingen en gemeentebestuur zich er gezamenlijk voor inzetten dat het er goed wonen, werken, leren, spelen en leven is. Het uitgangspunt is dat mensen zoveel mogelijk in staat moeten zijn om zelf te beslissen hoe zij die doelstelling willen behalen. Wij sluiten aan bij initiatieven door maatwerkgerichte ondersteuning. Natuurlijk gaat dit niet vanzelf. Zowel inwoners, raad, college als ambtenaren moeten in hun nieuwe rollen groeien.

Gebiedsgericht werken

Gebiedsgericht werken zien wij als een interessant perspectief om onze taakuitvoering dichterbij inwoners te organiseren. De wensen en initiatieven in de samenleving hanteren wij als vertrekpunt, waarbij de gemeente verbindend en faciliterend aansluit. Inwoners zijn meer betrokken en hebben meer zeggenschap over de eigen leefomgeving.

Dit jaar zijn we gestart met een eerste verkenning naar de mogelijkheden van gebiedsgericht werken voor Coevorden. Dit heeft vorm gekregen door een open gesprek te voeren met de verenigingen van Plaatselijk Belang. Onze ambitie is om de komende periode in gezamenlijkheid met initiatiefnemers, werkende weg, aan de hand van concrete projecten/pilots, verder invulling te geven aan een passende vorm van gebiedsgericht werken voor onze gemeente.

Het budget voor het stimuleringsfonds dorpen en wijken is beschikbaar voor de ondersteuning van initiatieven in de Coevorder samenleving. De wijze waarop het fonds voor 2016 invulling krijgt, bepalen wij samen met de verenigingen van Plaatselijk Belang in de tweede helft van 2015.

Coevorden verbindt

Het bereiken van een andere verhouding tussen de samenleving en de gemeente is de rode draad in ons Bestuursprogramma. De gewenste gemeentelijke rolomgeving verschuift meer naar vormen van co-creatie en faciliteren. Dit doen wij vanuit een overtuiging dat met de kracht en het probleemoplossend vermogen van de samenleving initiatieven het beste in gezamenlijkheid kunnen worden gerealiseerd. Ten behoeve van deze belangrijke veranderopgave geven we uitvoering aan een organisatiebreed programma onder de noemer 'Coevorden verbindt'. Binnen dit programma is aandacht, ondersteuning en faciliteit voor tal van bestaande en toekomstige activiteiten die bijdragen aan het gewenste samenspel tussen samenleving en gemeente.

De geschetste ontwikkeling heeft tevens grote betekenis voor de wijze van besturen door college en raad. Het belang van de volksvertegenwoordigende en de kaderstellende rol van de gemeenteraad neemt toe. In afstemming met de werkgroep "evaluatie PMC" zullen we samen met de raad in 2016 hieraan invulling geven aan de hand van nog nader te bepalen (beleidsvormende) projecten. Hierbij wordt in ieder geval gedacht aan pilots ten aanzien van "armoedebeleid" en "welstand".

Ontwikkeling van de organisatie

Een voldoende toegeruste organisatie is nodig voor het bereiken van een andere verhouding tussen samenleving en de gemeente. Het reeds gestarte ontwikkelproces voor de organisatie zal in 2016 verder invulling krijgen. Het uitgangspunt is ook hierbij dat eigen kracht en verantwoordelijkheid van medewerkers voor onze organisatie van een essentiële waarde zijn. Alleen dan kunnen we wendbaar inspelen op ontwikkelingen en situationeel maatwerk leveren bij soms ook acute vraagstukken.

Hierbij wordt opgemerkt dat er een spanning bestaat tussen de gerealiseerde en de nog te realiseren bezuinigingen op de organisatie, en de hierdoor reeds gevoelde werkdruk met daarbij komend de hiervoor geschetste veranderingen die ook om ruimte en veerkracht van de organisatie vragen. Ondanks deze kanttekening zal de dienstverlening doorgaan op gelijkblijvend serviceniveau en zal de ontwikkeling van de digitale dienstverlening ook in 2016 verder worden doorgezet.

Resultaten bestuursprogramma

In de tabel hieronder is weergegeven voor wanneer de in het bestuursprogramma opgenomen te behalen resultaten zijn gepland.

Resultaten	Planning		
	2016	2017	2018
1. Meer samenleving, andere overheid			
Aansluiten op behoefte samenleving in manier van communiceren			
Faciliteren mogelijkheden om kennis, inzichten en ervaringen te delen			
Ondersteuning leefbaarheidsinitiatieven met stimuleringsfonds Dorpen en Wijken			
Budget overhevelen als taken structureel worden overgedragen			
2. Veiligheid			
Zelfredzaamheid faciliteren waar mogelijk			
3. Ambtelijke organisatie			
Invulling geven aan veranderende context relatie burger en bestuur			
4. Doorontwikkeling in de dienstverlening			

Financiële ontwikkelingen

In de tabel hieronder presenteren wij de financiële ontwikkelingen in het meerjarenperspectief. De ontwikkelingen worden vanuit het lastenperspectief gepresenteerd, wat betekent dat een positief bedrag een nadeel betekent, en een negatief bedrag een voordeel. Onder de tabel geven we een verklaring van de ontwikkelingen.

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Bedrijfsvoering	372	377	362	480
Veiligheidsbevorderende maatregelen	34	34	34	34
Burgemeester en Wethouders	20	20	20	20
Gemeenteraad en Commissies				
Burgerzaken	-42	-77	-70	-83
Bestuurlijke samenwerking				
Stimuleringsfonds dorpen en wijken				
Leges APV				
Prijzontwikkeling, nog te verdelen	70	70	70	70
Totaal	454	424	416	521

Toelichting op de financiële ontwikkelingen

Bedrijfsvoering

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de loonontwikkeling en de financiële effecten van de aanpassingen in het Meerjareninvesteringsplan. Dit komt tot uiting op het product Bedrijfsvoering. Daarnaast is er sprake van een nadeel van € 56.000 in verband met de kosten voor de beveiliging van de publieksbalie in de Hof van Coevorden. Hiermee is in het verleden gestart vanwege een aantal ernstige incidenten bij de toenmalige balies van sociale zaken. De dekking vond plaats vanuit de budgetten van het sociaal domein. Binnen de huidige regels is dekking vanuit deze budgetten niet langer toegestaan. Vanuit het oogpunt van veiligheid bij de balies en in de hal van het Hof van Coevorden en de arbozorg voor de medewerkers, is continuering echter gewenst. Dit betekent dat er nu structurele dekking nodig is voor deze beveiliging. Gelet op de bezuinigingen is dit niet op te vangen binnen de bestaande bedrijfsvoeringsbudgetten.

Veiligheidsbevorderende maatregelen

Het nadeel van € 34.000 voor de periode is het resultaat van de volgende ontwikkelingen:

- Er is sprake van een structureel nadeel van € 28.000 in verband met de actualisatie van de dienstverleningsovereenkomst met de Stichting Veiligheidszorg, zoals opgenomen in de 1e Bestuursrapportage 2015.
- Het RIEC Noord ondersteunt gemeenten in de drie noordelijke provincies en is er voor de (lokale) bestuurlijke en/of integrale aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit. Voorheen leverden de gemeenten geen financiële bijdrage aan het RIEC. De Stuurgroep RIEC heeft nu bepaald dat de gemeentelijke partners ook een financiële bijdrage moeten leveren. De bijdrage voor onze gemeente bedraagt € 6.000.

Burgemeester en wethouders

In 2016 en verder zullen wij pilots opstarten waarbij wij invulling willen geven aan de nieuwe verhouding tussen burger en bestuur. De organisatiekosten kunnen niet opgevangen worden binnen het bestaande budget. Dit leidt tot een nadeel van € 20.000.

Burgerzaken

Wij verhogen de inkomsten uit leges burgerzaken met respectievelijk € 37.000, € 72.000, € 65.000 en € 78.000. Wij baseren ons hierbij op de gegevens van de RDW omtrent de te verwachten vernieuwingen van rijbewijzen. Op basis van de geldigheidsduur van een rijbewijs van tien jaar worden deze prognoses verstrekt. Dit komt tot uiting op het product Burgerzaken. Daarnaast indexeren wij de leges burgerzaken met het percentage van de prijsindex. Dit leidt tot een aanvullend voordeel van € 5.000 op het product Burgerzaken.

Prijsontwikkeling

Het bedrag van € 72.000 voor prijsontwikkeling verdelen we bij de samenstelling van de Begroting 2016 over de verschillende producten.

Risico's

Bedrijfsvoering: risico-inventarisatie en -evaluatie Arbo

Op basis van de Arbowet zijn wij verplicht een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) uit te voeren op het gebied van de arbeidsomstandigheden. Deze RI&E is inmiddels uitgevoerd. De vervolgstap betreft het opstellen van een Plan van Aanpak. Hierin wordt beschreven welke maatregelen genomen moeten worden om de geïnventariseerde risico's aan te pakken en binnen welke termijn deze maatregelen uitgevoerd worden. Dit heeft mogelijk financiële gevolgen.

Bedrijfsvoering: tarieven softwareapplicaties

De leverancier van een aantal softwareapplicaties heeft de tarieven voor levering van deze softwareapplicaties fors verhoogd. De leverancier ziet zich hiertoe genooddaakt vanwege een aantal grote investeringen in de voorgaande jaren (mede vanwege de drie decentralisaties in het sociaal domein). De totale omvang van de tariefverhogingen bedraagt € 60.000 op jaarbasis. Wij hebben aangegeven het niet eens te zijn met de tariefverhogingen en zijn hier, samen met 65 andere gemeenten, nog over in gesprek met de leverancier.

Bedrijfsvoering: garantiebanen, onze verplichting als werkgever

Op basis van de Participatiewet is de gemeente Coevorden als werkgever verplicht een aantal arbeidsgehandicapte mensen in dienst te nemen. Voor de gemeente Coevorden gaat het om circa 3 fte. Hoe dit ingevuld moet worden is echter nog niet duidelijk.

Veiligheidsbevorderende maatregelen: gemeentelijke bijdrage RUD

Bij de start van de RUD Drenthe is besloten dat de RUD vanaf 1 januari 2016 gaat werken volgens een voor alle deelnemers uniform minimaal uitvoeringsniveau, de 'Drentse Maat'. Ook de gemeentelijke bijdrage wordt hierop aangepast, waarbij een directe koppeling komt tussen het bedrijvenbestand en het uitvoeringsniveau. Besluitvorming over de 'Drentse Maat' moet nog plaatsvinden.

In één van de voorliggende scenario's stijgt onze bijdrage met € 59.000. Wij hebben u voorgesteld hierover een zienswijze in te dienen waarin wordt aangegeven dat wij hiermee niet kunnen instemmen. Omdat nog niet duidelijk is wat het Algemeen Bestuur van de RUD Drenthe hierover beslist, houdt dit vooralsnog een onzekerheid in.

Programma 6

Financiering en dekkingsmiddelen

De financiële positie van de gemeente staat onder zware druk en noodzaakt tot het oplossen van een tekort van structureel 6 miljoen euro per jaar in 2018. Ons financiële beleid is niet alleen gericht op het oplossen van dit tekort, maar moet tevens leiden tot een structurele verbetering van de financiële positie van Coevorden. Eventuele meevallers leiden niet tot minder bezuinigingen, maar worden toegevoegd aan de algemene reserves. Ons financiële beleid is gericht op een gezond weerstandsvermogen, het creëren van ruimte voor nieuw beleid en een beperkte groei van de lokale lastendruk.

Bestuurlijke accenten

Takendiscussie

Het jaar 2016 is de tweede jaarschijf binnen de takendiscussie. In 2015 hebben wij een bedrag aan bezuinigingen gerealiseerd van € 3,68 miljoen. Voor dit jaar hebben wij een opgave van € 5,40 miljoen. Naast het verder afbouwen van de subsidies en een oplopende taakstelling voor het ambtelijk apparaat staan wij voor de volgende nieuwe uitdagingen:

- Overdracht onderhoud sportaccommodaties;
- Start beëindigen privatiseringsbijdragen;
- Taakstelling exploitatietekort GR Emco-groep;
- Onderzoek naar invoering hondenbelasting;
- Verschuiving binnen lokale lastendruk (verlaging afvalstoffenheffing en verhoging ozb).

De opgave is aanzienlijk, maar wij zien deze met vertrouwen tegemoet.

Financiële positie

Onze financiële positie staat nog steeds onder druk. Ondanks het positieve resultaat over het jaar 2014 is het door verliesnemingen binnen de grondexploitaties niet gelukt om het eigen vermogen te laten groeien. Wel zijn door het aflossen op onze bestaande leningenportefeuille onze langlopende schulden gedaald. Wij blijven strak sturen op onze budgetten, mede in het licht van de te realiseren taakstellingen. Daarnaast houden wij oog voor eventuele mogelijkheden om onze leningen te herfinancieren en voegen wij incidentele baten toe aan de algemene reserve. Dit alles draagt bij aan onze doelstelling een structureel en reëel begrotingsevenwicht te behouden.

Lokale lastendruk

In het kader van de takendiscussie hebben wij onderzoek gedaan naar de invoering van de hondenbelasting. Op basis van deze uitkomsten werken wij de implementatie van deze belasting uit.

Resultaten bestuursprogramma

In de tabel hieronder is weergegeven voor wanneer de in het bestuursprogramma opgenomen te behalen resultaten zijn gepland.

Resultaten	Planning		
	2016	2017	2018
1. Versterking financiële positie			
Structureel en reëel begrotingsevenwicht			
Realiseren bezuiniging van € 7,3 miljoen			
2. Lokale lastendruk			
Onderzoek mogelijkheden benutting gemeentelijk belastinggebied			

Financiële ontwikkelingen

In de tabel hieronder presenteren wij de financiële ontwikkelingen in het meerjarenperspectief. De ontwikkelingen worden vanuit het lastenperspectief gepresenteerd, wat betekent dat een positief bedrag een nadeel betekent, en een negatief bedrag een voordeel. Onder de tabel geven we een verklaring van de ontwikkelingen.

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Algemene Uitkering Gemeentefonds				
Heffing gemeentelijke belastingen	-97	-97	-97	-97
Financiering en dividend	75	75	75	6
Inning gemeentelijke belastingen				
Prijsontwikkeling, nog te verdelen	3	3	3	3
Totaal	-19	-19	-19	-88

Toelichting op de financiële ontwikkelingen

Heffing gemeentelijke belastingen

Jaarlijks indexeren wij de gemeentelijke belastingen met het percentage van de prijsindex. Dit leidt tot een voordeel € 97.000 op het product.

Financiering en dividend

In de 1e Bestuursrapportage 2015 hebben wij melding gemaakt van een nadeel op de dividenduitkeringen van de verbonden partijen. De jaarstukken van de BNG en Area Reiniging zijn voor ons aanleiding om de raming op deze post structureel neerwaarts bij te stellen met een bedrag van € 75.000 in totaal.

Prijsontwikkeling

Het bedrag van € 3.000 voor prijsontwikkeling verdelen we bij de samenstelling van de Begroting 2016 over de verschillende producten.

Incidentele baat

Het contract voor de verwerking van restafval loopt tot en met 1 juli 2016. Bij het aangaan van dit contract is vastgelegd dat het destijds ingebrachte kapitaal na afloop van het verwerkingscontract wordt terugbetaald. Voor de gemeente Coevorden gaat het om een bedrag van € 369.000. Dit bedrag wordt, conform de bestendige gedragslijn, toegevoegd aan de algemene reserve en heeft derhalve geen invloed op het saldo.

Bijlage
Recapitulatie

	Raming 2016	Wijziging Perspectiefnota	Begroting na Perspectiefnota
Lasten (exclusief toevoegingen reserves)			
PR 1. Economie, onderwijs en cultuur	2.306	32	2.338
PR 2. Werk, jeugd en zorg	46.204	-785	45.419
PR 3. Ruimte en leefomgeving	16.823	45	16.868
PR 4. Openbare ruimte	9.260	60	9.320
PR 5. Bestuur en organisatie	23.933	496	24.429
PR 6. Financiering en dekkingsmiddelen	654	3	657
Totaal lasten	99.180	-149	99.031
Baten (exclusief onttrekkingen reserves)			
PR 1. Economie, onderwijs en cultuur	521	0	521
PR 2. Werk, jeugd en zorg	14.786	-840	13.946
PR 3. Ruimte en leefomgeving	9.444	-3	9.441
PR 4. Openbare ruimte	8.298	0	8.298
PR 5. Bestuur en organisatie	956	42	998
PR 6. Financiering en dekkingsmiddelen	64.229	391	64.251
Totaal baten	98.234	-410	97.824
Saldo exclusief mutaties reserves	-946	-261	-1.207
Toevoegingen reserves	2.234	369	2.603
Onttrekkingen reserves	3.180	0	3.180
Saldo inclusief mutaties reserves	0	-630	-630